

УДК 025.321.3

Ірина АНТОНЕНКО,

завідділу НБУВ, канд. іст. наук

Ольга БАРКОВА,

наук. співробітник НБУВ

Бібліографічний опис електронних ресурсів: методичні матеріали для пристатейної бібліографії

Подано загальну схему бібліографічного опису електронних ресурсів і вимоги до специфічних для електронних ресурсів областей та елементів бібліографічного опису. Методичні матеріали можуть бути використані для складання прикнижкових та пристатейних списків літератури в наукових публікаціях.

Ключові слова: бібліографічний опис, електронні ресурси.

Бібліографічні описи для усіх категорій електронних ресурсів складаються за загальною схемою згідно з ГОСТом 7.82–2001 «Библиографическая запись. Библиографическое описание электронных ресурсов. Общие требования и правила составления».

ЗАГАЛЬНА СХЕМА БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ

Основна назва [Загальне позначення матеріалу]: Відомості, що відносяться до назви / Відомості про відповідальність. -- Відомості про видання. -- **Позначення типу та розміру ресурсу.** -- Місце видання: Назва видавництва, ім'я видавця, розповсюджувача тощо, дата видання (Місце виготовлення: Ім'я виробника, дата виготовлення). -- **Специфічне позначення матеріалу та кількість фізичних одиниць.** -- (Основна назва серії або підсерії: Відомості, що відносяться до назви серії або підсерії / Відомості про відповідальність, що відносяться до серії або підсерії, ISSN; нумерація усередині серії або підсерії). -- **Примітки.**

На схемі жирним шрифтом позначені специфічні елементи бібліографічного опису електронних ресурсів. Ці відомості можуть бути наведені мовою та графікою, як вони подані у ресурсі. Якщо неможливо застосувати це правило, припускається застосовувати мову та графіку, якими подається публікація, або у транслітерації чи транскрипції.

Спільними специфічними елементами для усіх категорій електронних ресурсів є *загальне позначення матеріалу та позначення типу та розміру ресурсу*.

1. Загальне позначення матеріалу наводиться в *Області назви та відомостей про відповідальність* після основної назви у квадратних дужках, без скорочень.

Наприклад:

[Електронний ресурс]

[Электронный ресурс]

[Electronic resource].

У разі складання аналітичного опису на складову частину електронного ресурсу відомості про загальне позначення матеріалу наводяться після основної назви усього ресурсу.

2. Позначення типу та розміру ресурсу

Основні характеристики електронного ресурсу вміщують визначення *типу ресурсу* та відомості про його *розмір*. Один електронний ресурс одночасно може відноситися до декількох різних типів.

Типами електронного ресурсу є: *електронні дані, електронні програми* або комбінація цих типів (*комбіновані ресурси*). Оскільки слово «електронний» наводиться у *Загальному позначенні матеріалу*, під час наведення типу ресурсу воно може бути вилучене.

Позначення типу ресурсу наводиться в описі відповідно до загальної характеристики його вмісту та виду з деталізацією за певними категоріями.

Основні типи *електронних даних*:

- числові дані;
- текстові дані;
- зображення;
- звукові дані;
- мультимедіа (комбінація декількох типів даних в одному електронному ресурсі, тобто будь-які сполучення тексту, звуку, графіки, відео та анімації, також організація гіперпосилань).

Електронні програми поділяються на такі:

- системні;
- прикладні;
- сервісні.

Комбіновані ресурси позначаються виразом:

- ◆ дані та програми

(в одному електронному ресурсі можуть сполучатися різні типи електронних даних та програм,

наприклад, в інтерактивних мультимедійних ресурсах).

Відомості про тип ресурсу наводяться у скороченій формі (слово «електронний» може бути вилучене), мовою та графікою, обраними для елемента «Загальне позначення матеріалу», наприклад:

- . – Електрон. дан.
- . – Электрон. граф. дан.
- . – Пошук. прогр.
- . – Приклад. прогр.
- . – Електрон. граф. дан. і прогр.
- . – Электрон. дан. и прогр.
- . – Electronic data and progr.

Відомості про розмір ресурсу наводяться у круглих дужках так, як вони подані у джерелі (наприклад на етикетці диска, на титульному екрані тощо), з додаванням за необхідності більш детальних характеристик. Для даних може бути наведена кількість записів та/або байтів; для програм – кількість операторів та/або байтів. Якщо наводиться кількість файлів, то інші відомості зазначають через двокрапку; уточнювальним даним у середині цих відомостей передують кома.

Наприклад:

- . – Електрон. дан. і прогр. (33 файли)
- . – Дан. (3 файли) і прогр. (2 файли)
- . – Электрон. дан. (2 файла: 70 тыс. записей)
- . – Электрон. прогр. (2 файла: 18 650 байтов)
- . – Electronic text data (2 files: 1.6 Mbytes)
- . – Electronic data (2 files: 2 540 records each) and progr. (3 files: 7260, 3490, 5076 bytes)
- . – System progr. (3 files: ca. 35 000 bytes each)
- . – Text data (12 files).

3. Специфічне позначення матеріалу та кількість фізичних одиниць. Ця область бібліографічного опису використовується лише для локальних електронних ресурсів, тобто ресурсів на таких фізичних носіях, як компакт-диск, дискета, касета, картридж тощо, і призначена для наведення відомостей саме про фізичний носій ресурсу.

Наприклад:

- Жорсткий магнітний диск
- Гнучкий магнітний диск (дискета)
- Електронний оптичний диск
- Компакт-диск з постійною пам'яттю (CD-ROM)
- Компакт-диск одноразового запису (CD-WORM)
- Цифровий універсальний диск (DVD).

Допускається використання аббревіатурного позначення конкретного виду носія. Кількість фізичних одиниць наводиться арабськими цифрами перед специфічним позначенням носія.

Наприклад:

- . – 1 електрон. диск
- . – 2 electronic tape cassettes
- . – 2 DVD
- . – 3 CD-ROM.

4. Примітки.

Для віддаленого ресурсу наводиться примітка про режим доступу із зазначенням протоколу доступу (FTP, Dial-up, HTTP) та унікальної адреси ресурсу URL (Uniform Resource Locator), а також дати доступу до нього. У процесі оформлення примітки використовуються такі вирази:

- . – Режим доступу
- . – Режим доступа
- . – Mode of access
- . – Way of access.

Наведення дати доступу обов'язкове у випадку, коли точна дата створення ресурсу невідома. Наприклад:

- . – Дата доступу: 10.12.2004
- . – Last access: May 2003.

Для усіх видів електронних ресурсів наводиться примітка про джерело назви. Наприклад:

- . – Назва з титул. екрана
- . – Назва з контейнера
- . – Заглавие с этикетки видеодиска
- . – Загл. с домаш. стр. интернета
- . – Title from the screen.

Окремі примітки розділяються крапкою та тире.

Приклади описів електронних ресурсів

Віддалені ресурси:

1. УкрМАРК: Національний формат представлення бібліографічних даних [Електронний ресурс]: (Проект) / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Нац. парламент. б-ка України, Наук. б-ка ім. М. Максимовича Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Електрон. дан. (13 файлів). – 2002–2003. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/library/ukrmarc.html>. – Назва з домашньої сторінки інтернету.

2. Swanson E. Editing ISBD(CR): approach, scope, definitions [Electronic resource] // 68th IFLA Council and General Conference, August 18–24, 2002: Proceedings. – Mode of access: WWW. URL: <http://www.ifla.org/IV/ifla68/papers/148-162e.pdf>. – Last access: 2003. – Title from the screen.

3. Прокопенко Л. С. Бібліографічна секція Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та закладів як осередок дослідження національної бібліографії (1965–2002 рр.) [Електронний ресурс]: Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.08 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Електрон. дан. (1 файл). – К., 2004. – 18 с. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2004/04plsdnb.zip>. – Назва з екрана.

4. Про електронну торгівлю: Закон України [Елект-

ронний ресурс]: Проект від 17.02.2003 № 3114 // Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2003. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/proza.htm>. – Дата доступу: груд. 2004. – Назва з екрана.

Локальні ресурси:

5. Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса [Электронный ресурс]: Материалы междунар. конф. «Крым-2004», г. Судак, 5–13 июня 2004 г. / 11-я междунар. конф. «Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества», ГПНТБ России, Ассоциация ЭБНИТ. – Электрон. дан. – М.: ГПНТБ России, 2004. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). – Загл. с этикетки диска.

6. Технологии информационного общества и культура [Электронный ресурс]: Международные конференции и проекты / Центр ПИК. – Электрон. дан. – М., 2004. – 1 CD-ROM. – Загл. с этикетки диска.

7. Нежурбеда Г. Г. Роль национальных библиотек в сохранении Internet-ресурсов // Программа ЮНЕСКО: «Информация для всех»: Всеобщий доступ к информации [Электронный ресурс]: Материалы междунар. конф., г. Санкт-Петербург, 23–25 июня 2004 г. – Электрон. дан. – СПб., 2004. – 1 CD-ROM. – Загл. с этикетки диска.

8. Торлин И. Г. Виртуальное обслуживание в детских библиотеках Украины // Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса [Электронный ресурс]: Материалы 12-ой Междунар. конф. «Крым-2005». – Электрон. дан. – М., 2005. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). – Загл. с этикетки диска.

Рекомендована література

1. Антоненко І. П. Електронні ресурси як об'єкт каталогізації: історія питання, термінологія, форматне забезпечення / І. П. Антоненко, О. В. Баркова // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 2. – С. 11–22.

2. Антоненко І. П. Термінологічні аспекти каталогізації електронних ресурсів / І. П. Антоненко, О. В. Баркова // Бібл. форум України. – 2004. – № 3 (5). – С. 17–24.

3. Бахтурина Т. А. Термины, связанные с типологией электронных ресурсов // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – № 5. – С. 60–66.

4. Библиографическое описание электронных ресурсов [Электронный ресурс]: Метод. рекомендации. – Электрон. дан. – М.: РГБ, 2001. – Режим доступа: <http://www.rsl.ru/pub/erdes.htm>. – Загл. с экрана.

5. ГОСТ 7.1-84. Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления. – М.: Изд-во стандартов, 1984. – 77 с.

6. ГОСТ 7.82-2001. Библиографическая запись. Библиографическое описание электронных ресурсов. Общие требования и правила составления: Межгосударственный стандарт. – Минск: Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 2001. – 23 с.

7. ГОСТ 7.83-2001. Электронные издания: Основные виды и выходные сведения: Межгосударственный стандарт. – Минск: Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 2002. – 13 с.

8. ISBD(ER): International Standard Bibliographic Description for Electronic Resources: Rev. for the ISBD(CF). – Frankfurt at Main, 1996. – 109 p.

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ «РУМ'ЯНЦЕВСЬКІ ЧИТАННЯ-2006»

11–13 квітня 2006 р. Російською державною бібліотекою буде проведена Міжнародна конференція «Бібліотеки, музеї, архіви у формуванні інтелектуального й інформаційного простору» з метою обговорення проблем, пов'язаних з формуванням інтелектуального й інформаційного простору. Основний постулат, покладений в основу конференції, – переконаність у тому, що інформація і знання повинні сприяти соціальному, культурному, інтелектуальному, економічному розвитку суспільства. Бібліотеки, музеї, архіви, які зберігають друковану і рукописну культурну спадщину, повинні об'єднати зусилля для того, щоб розширити діалог доступу до інформації, сприяти формуванню інноваційної культури. Акцент буде зроблено на конкретних проблемах фондів, просвітницької, освітньої діяльності соціокультурних інститутів.

Організатори:

Російська державна бібліотека, Федеральне агентство з культури і кінематографії, Центр з проблем інформатизації сфери культури (Центр ПИК) Роскультури, Центр бібліотечних інновацій РДБ, Бібліотечна Асамблея Євразії.

Питання для обговорення:

1. Інноваційні підходи до формування фондів.
2. Менеджмент фондів.

3. Просвітницька місія бібліотек, музеїв, архівів в умовах становлення інформаційного суспільства.

4. Освітня роль бібліотек, музеїв, архівів.

5. Науково-дослідна діяльність бібліотек, музеїв, архівів як фактор формування інноваційної культури.

6. Бібліотеки, музеї, архіви – навігатори знань. Знання як суспільне надбання.

7. Бібліотечна й інформаційна логістика.

Конференція проходитиме у формі пленарного засідання, засідань секцій, «круглих столів». У рамках конференції відбудеться Пленум Міжрегіонального комітету з каталогізації за підсумками розробки «Російських правил каталогізації». Планується також проведення великомасштабної виставки документів із фондів бібліотек, музеїв, архівів.

На конференцію запрошуються фахівці бібліотек, музеїв, архівів, науково-дослідних інститутів, засобів масової інформації, комерційних структур.

Ресстраційний внесок для російських учасників конференції – 500 рублів. Гарантується допомога в оформленні віз для іноземних учасників та забезпечення місць у готелях.

Додаткову інформацію можна одержати на сайті: <http://www.rsl.ru/>